

УТВЪРДИЛ: .....

Декан

Дата .....

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Славянски филологии

Специалност: *(код и наименование)*

Славянски филологии

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

(код и наименование)

Старобългарска литература

преподавател: доц. д-р Венета Савова

асистент: доц. д-р Венета Савова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	45
	Семинарни упражнения	15
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	40
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	50
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		150
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		5

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
---	--	---------------

1.	Участие в тематични дискусии в часовете	20%
2.	Изпит	80%

Анотация на учебната дисциплина:

Лекционният курс и семинарните занятия имат за цел да запознаят студентите слависти с историята на книжовните явления в рамките на Българското и Балканското средновековие. Основен акцент е представянето на миогледа на средновековния човек, както и на историческия и социалния контекст, в който средновековните книжовници работят и в който се създават и разпространяват средновековните текстове. Затова са предвидени теми на семинарни занятия, в които се представят понятия и идея в християнството, както и базисни знания, свързани с историческата рамка на преподавания хронологичен дял от българската литература. Студентите се запознават с историческия ход на книжовната традиция от IX до XVII в., като някои от историческите периоди се представят в обобщен план, предвид ограниченото време за лекции и упражнения в рамките на един семестър.

От студентите се очаква да участват активно в дискусиите по време на лекциите и семинарите, да подготвят като самостоятелна работа своите изпитни задачи и да усвоят базисните знания, които се съдържат в лекционния курс.

Изпитът включва две задачи: **Първата** е устен отговор на въпрос от конспекта, който се изтегля от студента в деня на изпита; **Втората задача** е устен анализ на предварително избран от студента средновековен текст (в новобългарски превод) от списък, приложен към конспекта, или определен предварително с преподавателя. В конспекта към всеки въпрос е приложена базисна библиография.

Предварителни изисквания:

Курсът по старобългарска литература разчита на предварителни познания по българска история, богословие, по старобългарски език и културна антропология (но не ги изисква). Последните две дисциплини са включени в учебния план на специалността и са преподавани на студентите от II курс отчасти или изцяло. Затова в рамките на теоретичните теми и семинарните занятия се разглеждат теми и се дискутират проблеми от по-широк исторически и религиозен контекст.

Очаквани резултати:

След края на курса и провеждането на изпита студентите би трябвало да имат системни познания по историята на старобългарската книжовна традиция, да познават значимите книжовници, книжовните явления и произведенията от периода, както и да имат самостоятелни умения да четат, разбират и анализират произведения в новобългарски превод.

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Естетически принципи и специфика на старобългарската литература. (основни теоретични въпроси, свързани с поетиката и стилистиката).	2
2	Периодизация на старобългарската литература. Основна характеристика на всеки от периодите (хронологически граници, книжовни средища, книжовници и произведения).	2
3	Старобългарската ръкописна книга.	2
4	Жанрова система на старобългарската литература: Основна проблематика. Поезия (химнография и декламационна поезия).	2
5	Жанрова система на старобългарската литература: Основна проблематика. Реторика	2
6	Жанрова система на старобългарската литература: Основна проблематика. Проза.	2
7	Кирило-методиевото дело: Извори за делото на светите братя.	2
8	Кирило-методиевото дело: сарацинската, хазарската и великоморавската мисия. Преводи и оригинални произведения на светите братя.	3
9.	Учениците на светите братя в България: Климент Охридски – живот и творчество (реторика и химнография).	2
10	Учениците на светите братя в България: Наум Охридски – живот и творчество.	1
11	Учениците на светите братя в България: Творчество на Константин Преславски (<i>Учителното евангелие</i> и химнографски творби).	2
12	Книжовници от Симеоновия кръг: Черноризец Храбър <i>За буквите</i> .	2
13	Книжовници от Симеоновия кръг: Йоан Екзарх – <i>Небеса</i> и <i>Шестоднев</i> .	2
14	Богомилство: <i>Беседа против еретиците</i> на Презвитер Козма.	2
15	Апокрифи: Анализ на <i>Протоевангелието ан Яков</i> .	2
16	Литературата на византийското владичество.	2
17	Литературата на XIII в.	2
18	Литературата на XIV в.: Литературата от времето на цар Иван Александър. Исихазъм.	2
19	Литературата на XIV в.: Живот и творчество на св. Патриарх Евтимий. <i>Пространно житие на св. Иван</i>	2

	<i>Рилски.</i>	
20	Творчество на Григорий Цамблак. <i>Похвално слово за Евтимий.</i>	2
21	Творчество на Константин Костенечки.	1
22	Литуратурата на XV в.: Творчество на Владислав Граматик. <i>Рилска повест.</i>	1
23	Литуратурата на XV в.: Творчество на Димитър Кантакузин. <i>Молитва към Богородица.</i>	1
24	Литуратурата на XVI в.: Поп Пейо. <i>Житие на св. Георги Нови Софийски.</i>	1
25	Литуратурата на XVI в.: Матей Граматик. <i>Житие на св. Георги Нови Софийски.</i>	1
26	Дамаскините в старобългарската книжнина	1
27	Католическата книжнина.	1

Учебно съдържание на семинарните занятия

№	Тема:	Хорариум
1.	Християнският мироглед (анализ на едно от каноничните евангелия по избор)	4
2.	Анализ на пространните жития на светите братя Кирил и Методий	4
3.	Анализ на <i>Похвално слово за Кирил</i> от Климент Охридски	2
4.	Анализ на <i>Азбучна молитва</i>	2
5.	Анализ на апокриф (по избор)	3

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Естетически принципи и специфика на старобългарската литература. (Станчев, К. <i>Стилистика и жанрове на старобългарската литература</i> . София, 1996: 3–53; ИСБЛ 2008: 15–22)
2.	Старобългарската ръкописна книга. (Иванова, Кл. <i>В началото бе книгата. Разказ за старобългарската книга и нейната съдба</i> . София, 2002.)
3.	Жанрова система на старобългарската литература: Основна проблематика. Поезия (химнография и декламационна поезия). (Станчев, Кр. <i>Стилистика и жанрове на старобългарската литература</i> . София, 1995, 54–78; ИСБЛ 2008: 26–33.)
4.	Жанрова система на старобългарската литература: Основна проблематика. Реторика. (Станчев, Кр. <i>Стилистика и жанрове на старобългарската литература</i> . София, 1995, 54–64, 78–90; ИСБЛ 2008: 26–33)
5.	Жанрова система на старобългарската литература: Основна проблематика.

	Проза. (Станчев, Кр. Стилистика и жанрове на старобългарската литература. София, 1995, 54–64, 91–107; ИСБЛ 2008: 26–33)
6.	Кирило-методиевото дело: Ивори за делото на светите братя. (Кирило-методиевска енциклопедия. Т. 2, София, ; ИСБЛ 2008: 38–40)
7.	Кирило-методиевото дело: сарацинската, хазарската и великоморавската мисия. Преводи и оригинални произведения на светите братя. (Пространното житие на св. Константин-Кирил Философ и Пространното житие на св. Методий; ИСБЛ 2008: 40–48; Петканова, Д. Константин-Кирил. Денница на славянския род. София, 1994; Стойкова, А. Първоучителят Методий. София, 1995)
8.	Учениците на светите братя в България: Климент Охридски – живот и творчество (реторика и химнография). Похвално слово за Кирил. (Велинова, В. Учителят и творецът. София, 1995; ИСБЛ 2008: 230–236; Иванова, Кл., Св. Николова. Тържество на словото, София, 1993, 53–56 и бележките)
9.	Учениците на светите братя в България: Наум Охридски – живот и творчество. (ИСБЛ 2008: 237–239)
10.	Учениците на светите братя в България: Творчество на Константин Преславски (Учителното евангелие и химнографски творби). (Велинова, В. Слово за епископ Константин Преславски. София, 1999; ИСБЛ 2008: 240–245; Иванова, Кл., Св. Николова. Тържество на словото, София, 1993, 83–97 и бележките)
11.	Книжовници от Симеоновия кръг: Черноризец Храбър За буквите. (Иванова, Кл., Св. Николова. Тържество на словото, София, 1993, 97–99 и бележките; Петканова, Д. Черноризец Храбър. София, 1999;)
12.	Книжовници от Симеоновия кръг: Йоан Екзарх – Небеса и Шестоднев. (Иванова, Кл., Св. Николова. Тържество на словото, София, 1993, 181–221 и бележките; Трендафилов, Хр. Йоан Екзарх Български. София, 2001; ИСБЛ 2008: 245–248)
13.	Богомилство: Беседа против еретиците на Презвитер Козма. (Петканова, Д. Презвител Козма. Велико Търново, 2013; ИСБЛ 2008: 270–285)
14.	Апокрифи: Протоевангелието на Яков. (ИСБЛ 2008: 212–218; Стара българска литература. Т.1, съст. Д. Петканова, София, 1982)
15.	Литературата на византийското владичество. (ИСБЛ 2008: 397–428)
16.	Литературата на XIII в. (Българската литература и книжнина на XIII век, София, 1987, встъпителната студия на Ст. Кожухаров)
17.	Литературата на XIV в.: Литературата от времето на цар Иван Александър. Исихазъм. (Иванова, Кл. Патриарх Евтимий Търновски. София, 1986; Патриарх Евтимий. Съчинения. Съст. и прев. Кл. Иванова. София, 1990, 244–255)
18.	Литературата на XIV в.: Живот и творчество на св. Патриарх Евтимий. Пространно житие на св. Иван Рилски. (Иванова, Кл. Патриарх Евтимий Търновски. София, 1986; Патриарх Евтимий. Съчинения. Съст. и прев. Кл. Иванова. София, 1990, 244–255; Патриарх Евтимий. Съчинения. Съст. и прев. Кл. Иванова. София, 1990, 41–57 и бележките)
19.	Творчество на Григорий Цамблак. Похвално слово за Евтимий. (ИСБЛ 2008: 588–597; Стара българска литература. Т.2, 209–214)

20.	Творчество на Константин Костенечки. (ИСБЛ 2008: 647–656; Тотоманова, А.-М. Константин Костенечки. Съчинения. София, 1993)
21.	Литуратурата на XV в.: Творчество на Владислав Граматик. Рилска повест. (ИСБЛ 2008: 635–641; Стара българска литература. Т. 4, 383–394)
22.	Литуратурата на XV в.: Творчество на Димитър Кантакузин. Молитва към Богородица. (ИСБЛ 2008: 635–641; Молитва с умиление към Пресвета към Богородица и малка похвала. Прев. Кр. Станчев, коментар и бележки И. Христова-Шомова. – Богословска мисъл, 3-4, 2005: 47–57.)
23.	Литуратурата на XVI в.: Поп Пейо. Житие на св. Георги Нови Софийски. (ИСБЛ 2008: 702–705; Стара българска литература. Т. 4, 291–307 и бележките)
24.	Литуратурата на XVI в.: Матей Граматик. Житие на св. Георги Нови Софийски. (ИСБЛ 2008: 705–707; Стара българска литература. Т. 4, 308–378 и бележките)
25.	Дамаскините в старобългарската книжнина (ИСБЛ 2008: 729–740; Петканова, Д. Народното четиво през XVI–XVIII век. София, 1990)
26.	Католическата книжнина. (ИСБЛ 2008: 744–752)

Основни материали за подготовка за изпита:

А. Учебници, справочници и студии, които могат да се ползват като учебни пособия:

Донка Петканова. Старобългарска литература IX–XVIII в. (всички издания).

История на българската средновековна литература. А. Милтенова и колектив. София, 2008. (ИСБЛ)

Старобългарска литература: Енциклопедичен речник по старобългарска литература. София, 2003. (и по-ранното му издание от 1991 г.) (ЕРСЛ) – може да се ползва за справка по всички въпроси

Донка Петканова. Средновековна литературна символика. София, 1994 и следващо издание.

Красимир Станчев. Стилистика и жанрове на старобългарската литература. София, 1996. (КС)

Б. Книги, съдържащи средновековните текстове в новобългарски превод:

Поредицата Стара българска литература:

Т. 1. Апокрифи, под ред. на Д. Петканова, София, 1986;

Т. 2. Ораторска проза, под ред. на Л. Грашева, София, 1987;

Т. 3. Исторически съчинения, под ред. на И. Божилов, София, 1988;

Т. 4. Житиеписни творби, под ред. на Кл. Иванова, София, 1989;

Т. 5. Естествознание, под ред. на А. Милтенова, София, 1990.

Кл. Иванова, Св. Николова. Тържество на словото, София, 1993.

Христоматия по старобългарска литература, П. Динеков, Д. Петканова, София, 1978.

Патриарх Евтимий. Съчинения, съст. Кл. Иванова, София, 1996.

Списък със средновековни текстове за самостоятелен анализ:

1. Азбучна молитва и Похвала за цар Симеон.
2. Климент Охридски. Похвално слово за св. Климент Римски.
3. Климент Охридски. Похвално слово за четеридневния Лазар.
4. Климент Охридски. Похвално слово за св. Димитър Солунски.
5. Патриарх Евтимий. Пространно житие за св. Иларион Мъгленски.
6. Патриарх Евтимий. Пространно житие за св. Филотея Темнишка.
7. Патриарх Евтимий. Пространно житие за св. Петка Търновска
8. Патриарх Евтимий. Похвално слово за св. Михаил Воин.
9. Патриарх Евтимий. Похвално слово за св. Йоан Поливотски.
10. Патриарх Евтимий. Похвално слово за св. великомъченица Неделя.
11. Патриарх Евтимий. Похвално слово за светите Константин и Елена.
и др.

Текстовете да се ползват по изданията им в: Кл. Иванова, Св. Николова. Тържество на словото, София, 1993 и Патриарх Евтимий. Съчинения. съст. и прев. Кл. Иванова. София, 1990 задължително с коментарните бележки.

Програмата е приета на заседание на Факултетния съвет (протокол 09 / 08.10. 2024 г.)